

• הערה בענין הואיל

1. דף על הדף ביצה דף כא עמוד א

והנה בתוס' פסחים (מ"ו ע"ב ד"ה רבה וכו') הקשו, אי אמרינן הואיל בטלת כל מלאכת שבת, הואיל ומותר לחולה שיש בו סכנה. ותיירצו שם - דכיון שלא שכח כלל, לא אמרינן הואיל. והעיר האפיקי ים - דלפי"ז בבית חולים דשכיחי חולים שוב חוזרת קושית תוס' למקומה, ואם מבשל בבית חולים, לא ילקה. האחרונים תירצו תירוץ אחר. דדן הואיל מצינו רק במלאכת יום טוב. הואיל ומלאכת נפש הותרה ביום טוב, ויש רק גורם צדדי שמסלק ההיתר (דהיינו שאפה לצורך חול), מכיון שיש אפשרות של ביאת אורחים, נשאר ההיתר על מקומו. מה שאין כן בשבת, שפקוח נפש הוא דחוייה בלבד, בזה לא אמרינן הואיל.

• עיסת כלבים, הערה בקשר בין מוצה לאוכל נפש

2. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת חלה פרק א הלכה ה (גם להלכה יש מחו')

איזהו עיסת כלבים. ר' שמעון בן לקיש אמר כל שעירב בה מורסן. מתניתא אמר בזמן שהרועין אוכלין ממנה. פעמים שאין הרועים אוכלים ממנה. רבי יוחנן אמר כל שעשה כעבין ותני כן עשאן כעבין חייבת עשאה לימודין פטורה. רבי בא בשם שמואל רבי אמי בשם רבי חייה רובא אפילו עשאה קלוסקין והא תנינן אם אין הרועין אוכלין ממנה. תיפתר שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה:

3. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כא עמוד א

אלא אימא כגון דאית ליה נבלה דודאי אפשר לפייסן בנבלה. ואיכא למידק דמ"מ לצורך כלבים ואדעתא דכלבים הוא אופה, וי"ל דהתירו כאן כמו שהתירו במסוכנת באיפשר לו לאכול כזית מבית שחיטתה.

4. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כא עמוד ב בשם הרמב"ן

והרמב"ן נ"ר כתב דאבי משום דנולדין ניהו קא בעי מיניה מדרב יוסף וכגון תמרים שאכלן ביי"ט, וה"ק בשלמא לר' עקיבא דאמר נפש בהמה במשמע כיון שהתמרים מוכנים למאכל אדם מעיי"ט מוכן לאדם מוכן לכלבים שהרי מוכנים הם לצורך אוכל נפש וצורך נפש בהמה צורך אוכל נפש [הוא] והרי הן כאלו הכינן אף לכלבים שהרי דבר זה הוכן סתם לאוכל נפש והראוי לאדם לאדם והראוי לבהמה לבהמה, אלא לר' יוסי הגלילי דאמר אין במשמע נפש בהמה הראוי לו לאדם מוכן ושאינו ראוי אלא לכלבים אינו בכלל הכנה שזה מוכן לאוכל נפש וזה אינו אוכל נפש והיכי מטלטלין ופרקינן הואיל וחזו להסקה שכיון שהוכנו לצורך אדם מוכנין הן אף להסקה שאף היא צורך אוכל נפש...

• מטלטלין אגב

5. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמב עמוד ב

מעוה שעל הכר מנער וכו'. אמר רבי אושעיא: שכח ארנקי בחצר - מניח עליה ככר או תינוק, ומטלטלה. אמר רב יצחק: שכח לבניה בחצר - מניח עליה ככר או תינוק, ומטלטלה. אמר רבי יהודה בר שילא אמר רבי אסי: פעם אחת שכחו דסקיא מלאה מעוה בסרטיא, ובאו ושאלו את רבי יוחנן, ואמר להן: הניחו עליה ככר או תינוק וטלטלוה. אמר מר זוטרא: הלכתא ככל הני שמעתתא בשוכח. רב אשי אמר: אפילו שכח נמי [לא], ולא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד.

6. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כא עמוד ב

ואי"ת דהא קיי"ל (שבת קמ"ב ב') דלא אמרו ככר אלא למת בלבד ועוד דהא אמרינן בשבת פרק נוטל (שם) אביי מנח אכיפי ומטלטל להו רבא יהיב סכינא ומטלטל ליה ואמר רב יוסף כמה חריפא שמעתתא דדרדקי אימור דאמור רבנן בשוכח לכתחלה מי אמור ואי"כ היאך התיר כאן רב יוסף גופיה לזרוק על הפת לכתחלה כדי לטלטל, ותיירצו בתוס' דשאני הכא שא"א לעשות הטלטול מאתמול, ועי"ל דהתם שאני שמטלטל האיסור ממש עיי' ההיתר שעל גביו אבל הכא שמטלטל ההיתר בעצמו אלא שהאיסור ניטל עמו שרי ואפילו לכתחילה נמי, [ואי"ת] והא אפילו כשמטלטל ההיתר ממש כיון דאפשר לנער האיסור היכי שרי והא תנן (שבת קמ"א ב') נוטל אדם כלכלה והאבן בתוכה ואוקימנא בכלכלה מליאה פירות ובפירי דמיטנפי דלא איפשר לנעורי הא איפשר לא ותנן נמי מעוה שעל הכר מנער את הכר והן נופלין מאליהן, י"ל דהתם כשצריך לגופו אבל בצריך למקומו מטלטלין ועודן עליו.

• גרף של רעי (הסוגיא כאן, ודף לו עמוד ב)

7. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כא עמוד ב

פירוש ונאסר הכוס מחמת היין האסור שיש בו דלא חזי בעודו עליו מיהת כיון שהונח שם לדעת ואף על פי שלא היה שם בין השמשות, ומיהו כל שנסתלק משם האיסור הותר הכוס שלא נאסר אלא היכא שהונח שם בין השמשות לדעת ומשום מגו דאיתקצי בין השמשות איתקצי לכולי יומא, ואפילו בעודן עליו אין לאסור אלא בכיוצא בזה שהוא כלי המיוחד ליין והוא בסיס לו גמור מה שאין כן בהיהא דלעיל דסופלי אגב ריפתא דלא מיתסרא ריפתא משום דלא מייחד ריפתא לסופלי.

8. שיטה מקובצת מסכת ביצה דף כא עמוד ב, רא"ה

דאילו הונח שם יין שהוא אסור מתחלה קודם הנחה לא היה בסיס לו לפי שאין הכלי מיוחד ליין אסור. אבל מפני שהונח שם כשהוא יין מותר והוא כלי המיוחד לו נעשה בסיס בעודן עליו מיהת.

9. משנה ברורה סימן שח ס"ק קלו

אף על פי שהוא כלי מכל מקום הוא בכלל מקצה מחמת גופו משום דמאיס הרבה וחמיר מסתם מקצה מחמת מאוס קימא לן בריש סימן שי דמותר דגרף הוא כאבן ודומיהו ורק להוציאן ממקום שדר שם התירו משום כבודו אבל להחזירן צריך מים דאז מטלטלין על ידי המים.

10. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כא עמוד ב

ואיכא למידק דהא אמרינן לקמן באידך פירקא דאביי אתא לקמיה דרבה א"ל זיל אמטי פורייד להתם כי היכי דלהוי גרף של רעי ואפיק יתיב אביי וקא קשיא ליה וכי עושין גרף של רעי לכתחלה אדהכי והכי נפל רחיא אמר תיתי לי על דעברי אדמר אלמא שרי למיזל גביי כי היכי

דנהוי גרף של רעי, וי"ל דשאני התם דאיכא פסידא והא דאמרינן נמי רב הונא בריה דרב יהושע עביד להו גרף של רעי פיי לגרעינין כשהיו לפניו היו נמאסים בעיניו וזורקן כדאייתא בפרק נוטל (קמ"ג א'), התם נמי כיון שלא היה יכול לסלקן מאתמול אין זה [כעושה] גרף של רעי לכתחלה.

11. בית הבחירה למאירי מסכת ביצה דף כא עמוד ב

... ואף על פי שבמסכת ברכות פסקו שאין אדם עושה כל צרכיו בפת דוקא אבל בדבר מאוס אבל בדבר שאינו מאוס עושה בו צרכיו ומטלטלו על ידו או אגב השלחן אלא שלפי דרכו רצה ללמד שעושה אדם צרכיו בפת בדבר שאינו מאוס ואף על פי שאמרו לא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד דוקא בדברים הדומים למת כגון טלטול אבנים וכיוצא בו אבל מה שיש עליו תורת כלי אף על פי שמלאכתו לאיסור או תורת איזה דבר הראוי אפילו לבהמה מטלטל הוא על גב הפת ויש שמוסיפין להחמיר בשטה זו שלא נאמר אלא בכלי שהיתה הקצאתו מחמת שמלאכתו לאיסור אבל כלי שהיתה הקצאתו מחמת איסור עצמו כגון נר שהדליקו בו באותה שבת אסור לטלטלה אף על ידי ככר או תינוק ויש עוד לומר שלא אסרו לטלטל על ידי פת בחוץ מן המת אלא לטלטל גוף האיסור אבל זה אינו נוגע אלא בפת ואין נראה כן שהרי מטלטלין להו קאמר וודאי בגופן קאמר וכבר נאמרו בזה דרכים אחרים כמו שביארנו בפירושונו אלא ששטה זו שכתבנו עקר :

12. שיטה מקובצת מסכת ביצה דף כא עמוד ב

אלא שאין הרשב"א ז"ל סובר כן שכתב בעבודת הקדש דכוס שיש בו שיורין של נכרים נטל בשבת דהא דחיי בגמרא הכא איסורי הנאה דחיה בעלמא הוא עד כאן. ולפי דברי הרב ז"ל כיון דמאן דשרי להזמין את הנכרי בשבת שרי נמי לטלטל הכוס עם השיורין ולנערם אם כן מותר להכשיר הכוס מפני שנראה כמדיח שכן דרכן של מדיחין שניים או שלש פעמים וכדאמרינן מדלין בדלי טמא מפני שנראה כדולה. וכן לכל הכשר כלי האסור שהוא מותר להכשירו ביום טוב אם הוא כדרך תשמישו של כלי. והא דלא אקשי בגמ' וימלאנו מים עד שיצאו השיורין מפני שאין דרך המדיחין להדיח כן ונראה כמתקן ובכי האי הוי אסור. עד כאן תורף דברי מורי נר"ו.

13. שולחן ערוך סימן שח סעיף לד

כל דבר מטנף כגון רעי וקיא וצואה בין של אדם בין של תרנגולים וכיוצא בהם אם היו בחצר שיושבים בה מותר להוציאם לאשפה או לבית הכסא ואפילו בלא כלי ואם היו בחצר שאינו דר שם אסור להוציאם ואם ירא מפני התינוק שלא יתלכך בה מותר לכפות עליה כלי

14. תשובת הגרשו"א בסוף ספר טלטולי שבת אות טז

שאלה: בגדר היתר גרף של רעי האם נכון לומר דכל שבעל הבית או אשתו מתביישים פן יבואו אורחים ויראו את הבית באי סדר – יהא מותר לטלטל מעל השולחן קליפות וכדומה אע"פ שהקליפות מועטים ואינם מסריחים? תשובה: אם זה משום אי נעימות מסתבר דמותר כי גם גרף של רעי גורם רק אי נעימות

15. תשובת הגר"מ פיינשטיין בסוף ספר טלטולי שבת אות לח

שאלה: מהו גדר ההיתר בטלטול גרף של רעי מה חשיב גרף של רעי והאם ניתן איזה שיעור בזה? תשובה: ובנעין הגדרת גרף של רעי לא שייך ליתן שיעור אלא תלוי לפי האדם וכן תלוי באם הוא מפורז דאז הו"ל מאוס יותר ומותר לטלטל משא"כ אם הוא במקום אחד דלא הו"ל כ"כ מאוס אז אין בו היתר להרבה אינשי אבל אם הוא איסטניס מותר ופעם אחרת הסביר לי מר"ן שליט"א דלא בעינן שיהיה מאוס ממש אלא אפילו אי לא מקפיד על הדבר כ"כ רק אשתו מקפדת על זה מחמת אורחים שיבאו לבקרו וכדומה ככה"ג מותר לטלטלו

16. חזון איש סימן מח ס"ק י'

נראה דמעיקר התרת כלים שהתירו כדאמרינן שבת דף קכג: הותר גרף דהוא כלי שמלאכתו להיתר ולא חשיב מוקצה מחמת מיאוסו משא"כ בזה שהוא בתשמישו

17. ערוך השולחן סימן שח סעיף ס'

ופשוט הוא שאם יכול לעשות ע"י אינו יהודי יעשה על ידו וכן מוטב ע"י קטן מע"י גדול והטעם שהותר להוציא בידיו דגדול כבוד הבריות וכן אם הם במבוי במקום דריסת הרגל מסלקו לצדדין אבל אם מונחים בחצר במקום שאינו משתמש שם וכ"ש אם מונח באשפה שבחצר או בחצר אחרת דאסור בטלטול וכן בבית הכסא עצמו אם על מקום שצריך לישב אינו נקי וא"א לישב שם מותר לנקות המקום ואם המקום אינו מקום שיושבים שם אלא שמתירא מפני התנוק שלא יתלכך לפנות בידיים אסור אא"כ על ידי אינו יהודי אך יכפה עליו כלי

18. שו"ת אגרות משה ח"ה סימן כא ס"ק ט

והנה הגם שצודק הערוך השולחן סימן שח סעיף ס' שאם יכול למנוע מעצמו טלטול גרף של עי על ידי ששיג נכרי לזה שנכון כך לעשות מ"מ אין לבקש מקטן לעושת כך שיש לחוש שהקטן יטעה ויחשוב שמותר לו לטלטל מוקצה ודלא כערוך השולחן אינו מחלק בין נכרי לקטן

19. ספר טלטולי שבת פרק כא הערה 48 בשם ר' משה

והסביר לי דאע"פ שלא הובא בשאר פוסקים מ"מ הסברא מחייבת כדברי הערוה"ש דההיתר לטלטל גרף של רעי אינו בגדר היתר גמור רק דחז"ל הקילו בטלטול מחמת דאי אפשר לשבת במקום מאוס ולכן אם יכול למנוע את עצמו מטלטולו כגון לטלטל ע"י נכרי ודאי נכון שיעשה כך, אכן כל זה בשיש לו נכרי שיטלטל את המוקצה.

20. ספר הלכות מוקצה פרק ד' הערה 9

אמנם אפשר לומר דגם הא"ר מודה בגרף של רעי שאסור לסלקו כשהיה לו אפשרות להסירו מע"ש. דדוקא בקוץ שיש היזק לרבים אין סברא שאחרים ינזקו משום פשיעתו של זה אבל בגרף של רעי בביתו דאין זה נוגע לאחרים גם הא"ר מודה דאסור להסירו

21. ערוך השולחן סימן שח סעיף סא

ויש להסתפק בגרף של ריעי כשהיתה מע"ש והיה יכול לנקותה מבעוד יום שידע שיצטרך לישב שם בשבת אם לא ניקה מבעוד יום אם מותר לנקותה בשבת ובגמרא קא: משמע להדיא דדוקא כשנמצא בשבת ע"ש וכן מסתבר דכיון דהיה יכול לעשות מבעוד יום לא נתיר לו בשבת אא"כ ע"י אינו יהודי (וממה שיתבאר בסעיף סג לא משמע כן וצ"ע)